

Kronika městečka Budišova

Výpisky IV

Příloha Budišovského zpravodaje 1/2017
1. 4. 2017

Roky 1946–1950

1946

Parcelace velkostatku

V měsíci březnu byla skončena parcelace zemědělské půdy u velkostatku. Drobní zemědělci a bývalí deputátníci dostávají své přídělky, na kterých započnou samostatně hospodařiti, a tak vrací se půda Němců po Bílé hoře zabraná, zase do rukou našeho lidu.

Hospodářské budovy bývalého velkostatku byly přiděleny bývalým zaměstnancům (deputátníkům) a ve dvoru Holeje byly budovy přiděleny p. Matěji Bačákovi, bývalému zaměstnanci v lihovaře a p. Františku Kubišovi, domkaři v Mihoukovicích, který svůj domek na Mihoukovicích č. 17 zaměnil a přenechal bývalému deputátníkovi Šulcovi.

O budovu zámku jeví se zájem jednotlivých ministerstev, které sem vysílají své komise, ale žádná po vykonané prohlídce není se stavem, který je tak ubohý, spokojena a bez zájmu odchází.

Pronájem společenstevní honitby

Začátkem měsíce března objevují se v našich obchodech konzervované masité potraviny, které vyživovací společností „Unra“ jsou k nám dováženy z Ameriky. Jeví se o ně značný zájem.

Dne 10. března pronajal místní honební výbor společenstevní honitbu místním zájemcům za roční nájemné 3 400 Kč. Nájemci tvoří honební společnost a členy jsou: Josef Doležal, zahradník v Budišově, Josef Fila, lesní správce, Josef Vrška z Mihoukovic, Josef Špak, učitel v Budišově, Karel Zejda, domkař v Budišově č. 25 a František Zejda, řídící učitel v Budišově. Tímto nájmem přechází honitba do rukou našeho lidu.

Zámecká knihovna

Dne 13. března byla ze zdejšího zámku odvezena nákladním autem zámecká knihovna do péče kulturního referenta prof. Sameše v Třebíči.

Volby do Ústavodárného Národního shromáždění

Dne 26. května konaly se v osvobozené čs. republice první volby do Ústavodárného Národního shromáždění. Během měsíce května vrcholil volební boj čtyř vládních politických stran a celkem všude, i v naší obci, probíhají schůze velmi klidně a slušně. Schůze byly četně navštíveny. V Budišově jevil se výsledek voleb následovně:

Lidová strana	241 hlasů
Komunistická strana	240 hlasů
Národně socialistická	173 hlasů
Čs. sociál. dem.	97 hlasů

Byly zavedeny také bílé lístky, kterými se nevolila žádná politická strana, a těch bylo odevzdáno v Budišově 5.

V republice jeví se nejsilnější stranou strana komunistická, potom národně socialistická, třetí strana lidová a poslední čs. sociální demokracie.

Volby předsedy Místního národního výboru

Dne 5. července byla v Budišově provedena volba předsedy Místního národního výboru a zvolen Antonín Svoboda, stolař v Budišově, člen MNV za stranu lidovou.

Členy MNV jsou: Za komunistickou stranu Antonín Nováček, odb. uč., Josef Zelinka, odb. uč., Josef Šlesinger, obchodník, Alois Dítě, dělník, Cyril Nováček, domkař z Kundelova a Josef Průša, domkař z Mihoukovic.

Za stranu lidovou: Antonín Tesař, rolník v Budišově č. 8, Josef Zezula, domkař z Mihoukovic č. 2, Josef Tomšík, domkař v Budišově a Karel Kašpar, rolník v Budišově.

Za stranu nár. soc.: Karel Tomšík, zam. ČSD v Budišově, Antonín Michálek, pekař v Budišově, František Lysý, rolník v Budišově a František Michálek, domkař v Budišově.

Za soc. dem. str.: Ladislav Škoda, rolník v Budišově č. 20 a Jan David, domkař v Budišově č. 192.

Dne 6. července navštívil město Třebíč prezident republiky Dr. Ed. Beneš. Z Budišova jeli do Třebíče Sokoli a hasiči. Pan prezident odejel pak na své letní sídlo do Náměště nad Oslavou.

Dne 14. července uspořádal v zámecké zahradě Sokol v Budišově tělocvičné radovánky.

Dne 15. srpna o pouti, která byla hojně navštívena, byly pořádány Dožínky s průvodem alegorických vozů.

Úmrtí Msgr. Augustina Kratochvíla

Dne 18. srpna došla smutná zpráva z Bučovic, že tam zemřel ve věku 81 roků bývalý farář v Budišově Msgr. Augustin Kratochvíl. Pohřbu v Bučovicích se zúčastnil předseda MNV a jiní členové.

Oznamují bolestnou zprávu, že Všemohoucí Pán povolal k sobě svého věrného služebníka, milého bratra, švagra a strýce, důstojného pána

Msgra P. Augustina Kratochvíla,

*kněze jubilate, bisk. a kons. radu a faráře v Budišově a Třebíči, v. v. v. Bučovicích.
Spisovatele Vlastivědy moravské. Člena České královské společnosti nauk v Praze, čestného občana městu
Bučovic, Velkého Meziříčí, Ivančic, Budišova, obcí Kamenice, Náměště, Kamení a Lubouna.*

*Narodil se 29. srpna 1865 v Bučovicích, vysvěcen na kněze v r. 1892, zemřel 18. srpna 1946
v požehnaném věku 81 let, zaopatřen sv. svátostmi. Pohřeb v Pánu zesnulého konati se bude*

ve středu dne 21. srpna 1946 o půl 10. hodině dopoledni

z domu smutku v Bučovicích po slavných zádušních službách Božích na místním hřbitově.

Duši vzorného a zasloužilého kněze doporučujeme zbožným modlitbám kněží a věřících.

Requiescat in pace! Ave anima pia!

TEREZIE KRATOCHVÍLOVÁ,

sestra,

jménem celého příbuzenstva.

Školní rok 1946/47

Dne 2. září zahájen školní rok 1946/47. Na obecné škole začalo se vyučovat ve 4 třídách, od 1. října jen ve 3 třídách. Školu navštěvuje celkem 124 žáků. Na škole vyučují: František Zejda, řídící učitel, Mořic Schäfer, def. uč. a Marie Davidová-Čechová.

Stojící zleva: Josef Zelinka, Mořic Schäfer, Josef Špak, Antonín Nováček
a P. František Pešek

Sedící zleva: Marie Wolpanová, Marie Čechová, Msgr. Augustin Kratochvíl, Josef Pochop,
František Zejda, Marie Tvarůžková a Jaroslava Krčálová

Na měšťanské škole se vyučuje v 7 třídách. Nově ustanoven uč. Vaněk, který působil v Náměšti, ř. uč. J. Čaloud z Kamenné a uč. Anežka Svobodová ze Studence. Obecná škola zahájila vyučování ve své budově a měšťanská škola v zámku.

Nové jeviště a osvětlení v sokolovně

Tělocvičná jednota Sokol pořídila nové horizontální jeviště s novým reflekt. osvětlením za cenu 25 000 Kč. Dne 27. října, v předvečer 28. října, byla s pěkným úspěchem sehrána Jiráskova „Lucerna“.

K blížící se zimě se jeví naléhavá potřeba zimního prádla, kterého je nedostatek.

Dne 3. listopadu shořel ve zdejších kině promítací stroj, zapálením filmu.

V kostele byla zdejšími stolaři položena na zimu prkenná podlaha z darovaných prken.

V měsíci listopadu pořádala zdejší honební společnost dva hony, a to dne 3. listopadu na Brdčích, kde bylo střeleno 27 zajců a 23. listopadu v Padělcích střeleno 25 zajců, 3 králíci a 3 bažanti.

Dne 21. listopadu byla v Budišově zemská školní komise, která určila pro stavbu měšťanské školy v Budišově pozemek naproti četnické stanici č. 105.

Zemřelí

Dne 5. 1. byl na zdejší hřbitově pochován v rodinné hrobce budišovský rodák, papežský komoří Msgr. Otto Gaube, profesor v. v. v Jihlavě.

Dne 15. 1. zemřel po delší chorobě prostaty ř. uč. Frant. Honz, který působil na obecné škole v Budišově od r. 1899 do 1. 2. 1934. Dožil se 76 roků.

Dne 16. 3. byl na zdejší hřbitově pochován býv. majitel zdejšího panství Dr. Richard Baratta ve stáří 79 r.

Dne 3. 5. zemřel vrchní poštmistr v. v. Bedřich Guth ve věku 83 roků.

Během roku 1946 zemřelo v Budišově 9 osob a narodilo 27 dětí.

Počet obyvatelstva v Budišově

K 1. 1. bylo v Budišově 1288 obyv. a k 31. 12. 1131 obyv. z toho 521 mužů a 690 žen. Úbytek se jeví o 157 lidí, kteří odešli ponejvíce do pohraničí nebo měst.

Po celý rok 1946 bylo řízené hospodářství, vydávají se na potraviny dále potravinové lístky.

V roce 1946 bylo domácích porážek 258 vepřů ve váze 294 q 88 kg a z toho odevzdáno do sběrný v Třebíči 1101.5 kg sádla.

1947

Povětrnostní poměry

Tuhá zima, která započala v prosinci minulého roku, pokračuje a trvá po celý měsíc leden, únor až do 17. března. Kruté mrazy neustále trvají a v našem kraji klesla teplota na -20°C , v některých částech republiky až na -28°C . Napadlo množství sněhu (100–150 cm), čímž velmi trpěla zvěř, která se stahovala z lesů k lidským obydlím. Nastal citelný nedostatek topiva, hlavně uhlí. Doprava na drahách byla ztížena sněhovými závějemi.

V druhé polovici března nastala obleva, teploty stouply nad bod mrazu až 15°C , takže nastává rychlé tání sněhu a ledu na řekách. Nastaly povodně, zvláště v Čechách, kde Berounka způsobila milionové škody u Dobřichovic. Zátopy postihly značně i Bratislavu. Ledy byly trhány bombami, shazovanými s letadel, zácpy byly uvolňovány náložemi třaskavin. Také naše řeky Jihlavka a Oslava značně stouply a ledy bylo nutno trhati náložemi.

V dubnu započalo se s jarními polními pracemi. S příchodem měsíce května nastalo pak suché, teplé počasí, které v podstatě potrvalo až do podzimu. Ke konci května zaznamenali jsme teplotu $30\text{--}33^{\circ}\text{C}$ ve stínu. Slabý déšť byl jen 23. 5., který neměl valného významu. Ozimy byly proto velmi nízké a řídké. Jařiny marně čekaly vláhu. Ovocné stromy odkvetly, plody spadly. Koncem května objevily se na trhu drobné třešně z jižní Moravy 1 kg za 15–25 Kč.

Trochu deště přinesl červen a to 6., 15., 20.–23. června. Jinak panovala dále vedra, teploty stále $30\text{--}33^{\circ}\text{C}$ ve stínu. Senoseč byla velmi slabá. V polovici července započaly

žitné žně. Žita byla nízká a řídká – úroda poloviční, oproti jiným rokům. Koncem července bylo po žních. Sucho trvá i po celý měsíc srpen, září a říjen.

V říjnu již se nutí síti do suché, vyprahlé země, neboť se dostavily mrazíky. Teprve měsíc listopad přinesl toužebně očekávané deště, a tak ozimy teprve nyní vzházejí. Mezi lidem již byl velký strach z hladu, neboť sucho postihlo nejen naši vlast, ale skorem celou Evropu. Nedostatek obilí u nás byl nahrazen velikou pomocí Sovětského svazu a Rumunska.

Vlhký a dosti teplý listopad měl veliký vliv na záchranu ozimů a i prosinec je celkem teplý a vlhký. Vánoce jsou bez sněhu.

Místní události

Dne 6. února konala se v hostinci paní Kostelecké schůze všech občanů, na které MNV podal výsledky svého hospodaření za r. 1947. Při této schůzi bylo usneseno dobrovolně připravovati a dovážeti kámen na stavbu nové budovy měšťanské školy.

Průvod Božího Těla

Dne 5. června provedena byla oslava svátku Božího Těla, dle dřívějšího zvyku – hrála hudba a bylo stříleno loveckými puškami z tak zvaného Národního děla, které z darovaných prken zhotovil Jan Tomšík z Budišova.

Průvod Božího Těla, rok 1955, u Šarkových

Ostatky sv. Vojtěcha

Dne 6. a 7. června byly do Třebíče dovezeny ostatky sv. Vojtěcha, které v jubilejním roce národního světce putovaly po celé naší republice.

Lebka sv. Vojtěcha v Brně

President v Náměšti n/Osl.

Dne 8. června přijel do svého letního sídla, na zámek v Náměšti nad Oslavou, p. president Dr. Edvard Beneš ke kratšímu pobytu. Navštívil mnohá jihomoravská města jako Znojmo a Hodonín a při soukromých neoficiálních výletech do náměšťského okolí byl nejbliže u Pozďatína, kde hovořil s pasáky dobytka.

Přivítání Dr. Edv. Beneše v Náměšti nad Oslavou

Dne 15. června přijala na náměšťském zámku paní presidentová budišovskou občanku paní Veselou z č. 6, matku odb. učitele Fr. Veselého, který byl zastřelen Němci v Kounicových kolejích r. 1942.

Dne 12. července konala se u Škodů jednání ohledně přidělení lesů patřících dříve velkostatku. Jednalo se o zřízení družstva nebo přidělení do vlastnictví obcí. Rozhodnuto bylo ve prospěch obcí.

Dne 27. července odhalena byla v Rudíkově pamětní deska padlým a popraveným v této válce. Pietní oslavy byl účasten ministr národní obrany arm. generál Ludvík Svoboda, který měl velmi působivý projev. Na slavnosti bylo přítomno hodně budišovských občanů a Sokolů.

Dne 3. srpna byly MNV zadána stavba budovy pro Újezdni měšť. školu firmě Neradil z Třebíče za 6 milionů Kč zednických prací. Veliká škoda, že není rozhodnuto postavit při této měšť. škole i novou obecnou školu, která svým stářím a nevhodnou polohou naprosto nevyhovuje.

Dne 6. srpna přijeli do zámku na svou dovolenou úředníci Nejvyššího soudu z Brna, který žádá o přidělení zámecké budovy do vlastnictví.

Příchod nového faráře Stanislav Kovaříka

Dne 12. srpna přijel do Budišova nově ustanovený farář P. Stanislav Kovařík, rodák z Němčan u Slavkova, který dosud působil jako kaplan v Mor. Nové Vsi. Následujícího dne rozloučil se s Budišovem po šestiletém působení kaplan P. Karel Handlír, jsa přemístěn do Strážku u Křižanova.

P. Stanislav Kovařík

Dne 1. září byl zahájen na zdejší nár. škole školní rok 1947/48. Obecná škola vyučuje ve 4 třídách a měšť. škola v 6 třídách. Měšť. škola se umístila se všemi třídami v zámku. Na obecné škole byla nově ustanovena uč. Drahoslava Veselá-Škarková, zdejší rodačka a uč. dom. nauk Jarmila Melicharová z Třebíče.

Dne 7. září byl posvěcen kříž na Záponě, který byl opraven zdejším rodákem Ing. Dr. Ed. Zejdou z Prahy z vděčnosti ke svým vychovatelům J. a Frant. Obrdlíkovým.

Položení základního kamene nové školy

Ak. sochař Jiří Marek při práci na sousoší pionýrů, v pozadí učitelská bytovka

Dne 14. září, v den 10. výročí úmrtí pres. Osvoboditele T. G. M., byl na stanovišti u zámku položen základní kámen ke stavbě měšťanské školy. Při slavnosti promluvil předseda zemské školní rady prof. Loubal, dále předseda okr. školního výboru prof. Havlena a okr. šk. insp. Otakar Koloc. Slavnostní průvod se zastavil u pomníku pres. T. G. Masaryka, kde byl položen věnec a místní pěvecký kroužek zazpíval „Věno“ a učitelka Veselá-Škarková recitovala báseň od Hory Ty zářijový dni...

V měsíci září započalo se pracovati na stavbě měšť. školy a na stavbě obytných domků pro byty učitelů. Pro nedostatek pracovních sil postupuje práce pomalu.

Dne 3. srpna konaly se na prostranství před Pavlasovými „dožínky mládeže strany lidové“. Po průvodu alegor. vozů a v krojích tančené Moravské besedě sehrána byla dožínková scéna, která byla úspěšně opakována i na dožínkách v Třebíči, kde za ni získal Budišov 1. cenu.

Co se týče sportovní činnosti budišovské mládeže, byla přenesena do těl. jedn. Sokol a býv. Sportovní klub Budišov se likvidoval. Pěstuje se ponejvíce „wolleyball“ (odbíjená) a družstvo Sokola zúčastnilo se dne 10. srpna velkého turnaje v odbíjené ve Velkém Meziříčí, kde s převahou zvítězilo. Podobně 15. srpna o zdejší pouti zvítězilo i na vlastním hřišti v pořádaném turnaji za účasti sousedních jednot.

Z jednotlivců upozornil na sebe Mir. Machát z Budišova, studující obch. akademii v Třebíči, krásným vítězstvím v běhu na 1 km na atletických závodech v Brně.

V květnu přiletěl nad svůj rodný Budišov letec Jaroslav Man, studující voj. let. akademie v Hradci Králové. Nad městečkem provedl několik odvážných akrobatických výkonů.

Dne 18. dubna navrátili se do Budišova naši staří známí čápi a usadili se opět na střeše stodoly rolníka Karla Macháta č. 37. Jako v letech minulých i letos odchováli párek mladých. Byli i letos okroužkováni mladým ornitologem ze Sokola Hodonín. Odletěli koncem srpna a my se těšíme příští rok, na shledanou!

Abiturienti z Budišova

Dne 20. června složili úspěšně zkoušku dospělosti na reál. gymnáziu ve Velkém Meziříčí: Karel Pavlas, syn obchodníka z Budišova, Dagmar Guthová, dcera poštmistra z Budišova a s vyznamenáním Miloslava Zejdová, dcera řídícího učitele z Budišova.

Dnem 1. ledna vstoupila naše republika do dvouletého hospodářského plánu, kterým se snaží zahojit rány udělené válkou a okupací.

Lidové soudy odsoudily provinilce z doby okupace, mezi mnoha jinými byla odsouzena bývalá vláda Beranova. Předseda vlády Beran a gen Syrový, kteří se zodpovídali ze svých činů z doby tak zvané druhé republiky, byli odsouzeni na 20 let žaláře. Na Slovensku byl odsouzen k smrti a popraven bývalý prezident Slovenského státu J. Tiso.

Tlupy banderovců

V srpnu začaly pronikat na Moravu ozbrojené tlupy t. zv. banderovců. Jsou to vojáci všech možných národností, zbytky armády rusk. gen. Vlasova, kteří bojovali s Němci proti Rusům, dále nespokojených Poláků a slovenských Hlinkovců. Procházejí územím naší republiky z Polska do amerického okupačního pásma v Rakousku. I do našeho kraje přišli a v noci na 27. srpna přepadli vesnici Okřešice, kde sebrali potravinové zásoby

a mapy ve škole, odtáhli k rakouským hranicím. Proto byly nařízeny noční hlídky ve všech obcích.

V posledních měsících zahájila naše vláda ostrý boj proti šmelině (pokoutný prodej). Stihá nesvědomité velkoobchodníky s textiliemi a černý obchod s potravinami. Ve městech jeví se nedostatek mléka, proto se vyzývají rolníci ku zvýšení dodávek mléka, hlavně dětem. Paní prezidentová se přimlouvá rozhlasovým projevem o záchranu našich dětí. Mléko dává se na lístky jen dětem a mládeži do 20 let po ¼ l denně a starším lidem od 55 roků.

Dne 10. února podepsán byl v Paříži mír se státy, které bojovaly po boku Německa, a to: Itálií, Rumunskem, Bulharskem, Maďarskem, Finskem a Rakouskem. Nebyl však ujednán mír s Německem pro různost názorů Ameriky, Anglie, Francie a Sovětského svazu.

Pan Emil Chmelíček, automechanik v Budišově, upravil si domek po zemřelém Ant. Chybovi, č. 7 na obchod a výklad součástí k automobilům.

1948

Tovární dělnice

Z Budišova a Mihoukovic jezdí vlakem do Náměště nad Oslavou děvčata pracovat do továrny na koberce, kde si vydělávají týdně 300–600 Kč.

Akční výbor

Dne 1. března utvořil se na základě obrozené národní fronty tak zvaný Akční výbor, který má za účel očistu od reakčních živlů a kontrolu práce MNV. Předsedou MAV byl zvolen Antonín Veselý, obv. montér ZME. V místním nár. výboru nastala změna v předsedovi, kterým byl zvolen odb. uč. Josef Zelinka, místopředsedou Emil Pospíšil, správce družstva, pokladníkem Václav Chalupa, přednosta stanice ČSD a členy výboru: Alois Dítě, dělník v hosp. dr., Ant. Nováček, odb. uč., Bedřich Kolář, učitel, Josef Doležal, zahradník, Jan Krška, lesní hajný v. v., Rudolf Hladký, tesař a domkař, Lad. Škoda, rolník, Ant. Veselý, obvodní montér, Jan David, stolař, Jan David domkař, Fr. Zalaba, holič, Ant. Tesař, rolník, Jos, Průša, dělník z Mihoukovic a Cyril Nováček, domkař v Kundelově

Na svátek 1. května konal se zájezd budišovských občanů na jednotné oslavy Svátku práce v Třebíči. Byli tam dopraveni 3 autobusy.

Zdejší družstevní lihovar začal po své rekonstrukci vařit lih. Pro nedostatek brambor vařil jen 3 týdny a navařil asi 160 hl lihu.

Volby do Národního shromáždění

Měsíc květen je předvolebním měsícem do Národního shromáždění. Dne 20. května se konala u Škodů schůze voličů s projevem prof. Havleny z Třebíče. Volby se konaly dne 30. května s jednotnou kandidátkou obrozené NF. V Budišově bylo 802 oprávněných voličů. Voleb se zúčastnilo 726 voličů. Pro jednotnou kandidátku bylo odevzdáno 607 hlasů. bílých lístků bylo odevzdáno 85 a 34 lístků bylo neplatných. Bílé lístky byly projevem nesouhlasu s jednotnou kandidátkou.

V celé republice bylo podle hlášení odevzdáno 7 199 846 platných hlasů. Z toho pro kandidátku NF 6 429 145 hlasů, tj. 89,3 %. Prázdných lístků bylo 770 701, tj. 10,7 %.

Dne 16. června přijel do Budišova navštívit svého bratra J. Železného stolař. mistra v Budišově, jeho bratr, americký občan žijící nedaleko Chicaga, kde hospodáří na farmě a má současně dílnu uzenářskou. Po 28 letech přijel navštívit svou vlast a zúčastnil se všesokolského XI. sletu v Praze.

V červnu postavil si p. Fr. Kubiš, rolník v Holejích, větrné kolo, pomocí něhož si vyrábí elektřinu pro domácí osvětlení.

XI. všesokolský slet v Praze

Dne 1. července odejeli budišovští Sokoli na XI. všesokolský slet v Praze. První vystoupení prostrných mužů a žen se konalo 3. července, které se opakovalo do 6. července. Slet skončil dne 8. července vystoupením naší armády. Po všechny sletové dny bylo cvičení rušeno deštěm a chladným počasím. Dne 6. července konal se průvod Prahou, kterému přihlížel pres. rep. Kl. Gottwald. Z Budišova bylo účastno sletu na 100 Sokolů a cvičilo 12 mužů, 22 žen, 20 dorostenců a 12 žáků.

V měsíci srpnu končí žně. Vláda vybízí zemědělce k urychlenému odevzdávání obilí. V našem kraji jeví se přece jen úroda velmi slabá, oproti normální úrodě v minulých letech.

O budišovské pouti dne 15. srpna byla dohotovena malba zdejšího kostela, kterou vykonal třebíčský malíř Jan Urbánek.

Koncem srpna se objevila v našich lesích hojnost hřibů. Houbaři přicházejí ke své zálibě.

Nový školní zákon

Dne 1. září zahájen šk. rok 1948/49. Vyučovatí se bude podle nového školního zákona a nových učebných osnov. Škola nese pojmenování „škola jednotná“, t. j. povinná pro každého žáka navštěvovati 5 roků školu národní (obecnou) a 4 roky školu střední (měšťanskou). Prodlužuje se školní docházka na 9 roků, do 15 let věku. V 15. roce věku se žák rozhoduje buď pro další studium na gymnasiích, nebo odborné školy, nebo řemesla.

Na zdejší národní školu byla ustanovena uč. Olga Honzová, která delší dobu působila na školách v Náměšti nad Oslavou. Na střední škole byl nově ustanoven uč. Foltýnek z Brna, Lysáková z Trnavy, Fr. Benáček a Grecová z Vel. Meziříčí.

Dne 6. září kladli zřízeníci pošt. řed. z Brna kabel pro nový poštovní úřad, který bude v nové škole, budově č. 12 a kde byl postoupen natur. byt řídicího učitele. Dne 29. 11 se tam začalo úřadovat.

V září započato s pracemi pro místní obecní rozhlas. Práce provádí firma Jurák, nár. pod. z Brna. S vysíláním začalo se 20. října.

Dne 26. září (v neděli) přeběhl kolem 2. hodiny odp. statný jelen. Přišel od Brdců k nádraží a po trati pádil směrem k Padělkům.

Odstraňování kamene na polích

Dne 3. října započalo se v budišovském katastru s odstraňováním kamenů na polích, které rozstřelují náložemi techn. voj. oddíly pomocí vrtacích kompresorů.

Obchod paní Šlesingerové přeměněn na textilní. Paní Šlesingerová dne 12. listopadu obdržela svůj první příděl textilního zboží, o který byl velký zájem.

O vánocích byl zdejší kostel slavnostně osvětlen novým elektrickým zařízením.

Zřízení místního rozhlasu

Dne 30. října byla dokončena stavba a zařízení místního rozhlasu, kterou provedla firma Tesla z Brna. Dnešním dnem končí oznamování všech zpráv našim občanům pomocí bubnu. Rozhlasové zařízení si vyžádalo dosti značného nákladu, ale jeví se v dnešní době nutností.

Uvedená firma provedla rozhlasové zařízení do všech tříd národní školy. Zařízení si vyžádalo 25 000 Kč, které uhradilo Sdružení rodičů při nár. škole.

Únorové události

Dne 20. února podali demisi ministři tří vládních stran NF (nár. soc., lidové a dem. strany sloven.). Krise vlády skončila utvořením nové obrozené NF za předsednictví Kl. Gottwalda. Nová vláda se 25. února představila NF. Ve všech obcích se utvořily akční výbory, které odstraňují všechny reakční živly a ustavují nové místní národní výbory. Ve všech složkách nár. života provádí se očista. Dělnické hnutí vítězí.

Úmrtí Jana Masaryka

Dne 10. března byl vzrušen náš národ smutnou zprávou, že byl o ½7 hod. ráno nalezen pod okny svého bytu min. zahraničí Jan Masaryk, který dobrovolně ukončil svůj plodný život. Národ nikdy nezapomene jeho veliké práce, kterou pro svůj národ vykonal. Svou lásku a díky mu projevil obrovskou účastí na pohřbu dne 13. března, kdy se s velikým synem národa přišel náš lid rozloučiti. Byl pochován v Lánech v hrobu svých rodičů.

Klement Gottwad prezidentem republiky

Dne 7. června byla předsedou vlády Kl. Gottwaldem oznámena našemu národu nemilá zpráva o vzdání se presidentského úřadu Dr. Benešem. Dne 14. června zvolila NF ve Vladislavském sále pražského hradu prezidentem republiky Klementa Gottwalda. Předsedou vlády byl jmenován Antonín Zápotocký a nově jmenovaným ministrem průmyslu se stává rodák třebečský posl. Aug. Kliment.

Ceny zemědělských produktů zůstávají v r. 1948 stejné jako v r. 1947, ale vzhledem k lepší úrodě nevyplácejí se příplatky jako v r. 1947.

Podobně ceny poživatin jsou na stejné výši a prodávají se stále na lístky v omezeném množství. Před vánočními svátky byly dány do prodeje 5kg balíky s různými potravinami, které zlepšily štědrovečerní stůl.

1949

Vydání nových šatenek

V polovici ledna byly vydávány všem pracujícím nové šatenky na nákup textilního zboží. Šatenky nebyly vydány zemědělcům, kteří mají přes 15 ha zem. půdy, a také těm, kteří nesplnili dodávkovou povinnost zem. produktů. Také živnostníkům nebyly šatenky vydány. Ti, kteří šatenky nedostali, jsou odkázáni nakupovat na volném trhu za zvýšené ceny. Prodává se na volném trhu 1 m vlněné látky za 2 000–2 500 Kč, 1 košile 800–

1 500 Kč, 1 pár botek 2 000–4 000 Kč. Na šatenky jsou ceny 1 m látek 400–600 Kč. Textilního zboží se v obchodech ukázalo dosti a tím se zamezuje černému obchodu. Je volný prodej chleba, pečiva a cukrových výrobků. Také na volném trhu se rozšiřuje prodej potravin, hlavně masových výrobků a uzenin.

Stavba střední školy v Budišově pozvolna pokračuje. Koncem měsíce října byla střecha pokryta křidlicí.

Dne 6. listopadu byla otevřena v zámku družstevní prádelna. Při otevření promluvila posl. Vaverková.

Dne 22. listopadu přešly lesy býv. velkostatku v Budišově do družstva, jež tvoří obce z okolí Budišova.

Dne 8. ledna pořádala zdejší Myslivecká společnost taneční zábavu, tzv. Poslední leč. Z čistého zisku věnovali 1 000 Kč na obecní knihovnu a 1 000 Kč na učební pomůcky národní škole.

Ve výstavbě socialismu pokračuje se ve znárodnování obchodů a živností. V Budišově ruší vlastní obchod p. Karel Pavlas a přechází do družstva Jednota.

V červenci byla dokončena stavba učitelských bytových jednotek, postavených u střední školy. Jeden domek má dva rodinné byty pozůstávající z kuchyně a pokoje v přízemí a dvou pokojů v poschodí. Do jednoho domku určeny byty pro řed. střední a národní školy, jako naturální byty. Druhý domek bude sloužiti za byt dvěma učitelským rodinnám.

Dne 4. července byla střecha národní školy č. 110 pokryta novou taškovou krytinou.

Na zámecké budově byla opravena šindel. Střecha byla poškozena požárem 24. června, který byl záhy uhašen.

V roce 1949 se v Budišově narodilo 25 dětí.

Pro ČSR znamenal tento rok další krok k výstavbě socialismu a to hlavně v budování socialistické vesnice. Po celé republice byla zakládána Jednotná zemědělská družstva (JZD), dle vzoru SSSR. Koncem roku bylo založeno 3868 družstev vyššího typu, kde družstevníci scelili půdu rozoráním mezi a společně obdělávají více než 1 milion ha zemědělské půdy.

Železniční neštěstí u Řihákových

Dne 11. srpna se zabil prudkým nárazem na motorový žel. vůz, na přejezdu žel. trati u Řihákových, p. J. Bednář, obchodní příručí z Hodova. Jmenovaný jel na motorovém kole do Hodova a neviděl jedoucí motorový vlak od Vel. Meziříčí, na který narazil a byl ihned usmrčen.

1950

Socialistické reformy v našem kraji se v roce 1950 význačnější měrou ještě neprojevíly. Dne 9. ledna konala se v sokolovně schůze všech zemědělců za účelem podepsání dodávkových smluv pro r. 1950. Rolníci s větší výměrou se obávali, že jim nebude možno dodávkovým povinnostem vyhověti. Smlouvy však podepsali, až na 12 rolníků, kteří odmítli.

Znárodnění obchodů

Prodejna Karla Pavlase

Prodejna Josefa Šlesingera

Prodejna u Kazdů

Janova prodejna

Prakticky projevilo se družstevnictví v Budišově pouze u obchodníků, kteří se zapojili do socialistického budování republiky a zřekli se svých živnostenských oprávnění ve prospěch spotřebního a výrobního družstva v Třebíči. Byli to obchodníci: Karel Pavlas, Oldřich Kazda a Emil Jan. V řeznictví B. Škody zřízena prodejna nár. podniku Masna.

Státní strojní stanice

V době žni byly obci zajišťovány výpůjčkou od větších rolníků mlátící stroje a dávány k dispozici všem malým zemědělcům pro skupinový společný výmlat, který byl s úspěchem proveden. Státní strojní stanice Třebíč, která zřídila svou pobočku v Budišově, vypomáhala traktory malorolníkům při podzimních podmínkách a setí ozimů.

Budování socialistického zemědělství pokračuje v Budišově velmi pomalu. Rozhovory s malými a středními zemědělci o založení JZD vede učitel Josef Špak za spolupráce učitele Antonína Nováčka a funkcionářů komunistické strany a konec roku zastihl je v práci na tvoření přípravného výboru JZD.

Dodávky obilí v r. 1950:

Plánovaná dodávka	pšenice 30 q	dodáno 61 q
	žita 1616q	dodáno 1621 q
	ječmene 167 q	dodáno 134q
	ovsa 444 q	dodáno 395 q
	brambor 5590 q	dodáno 5869 q

Všeobecně lze říci, že drobní a střední zemědělci plnili svoje dodávkové povinnosti na 100 %, zatím co větší rolníci nesplnili svoje povinnosti.

Události na MNV v Budišově

Dnem 1. ledna vstoupil v platnost nový občanský zákon o rodinném právu. Dle tohoto zákona budou se nyní konat všechny sňatky na obecních úřadech a teprve potom může se dle přání konat sňatek církevní. Vedení matrik přechází na Místní národní výbory a jsou jim pověřeni okrskoví matrikáři. Okrsek budišovský zahrnuje obce: Budišov, Kamennou, Pozďatín a Nárámeč, má za matrikáře úřednici MNV paní Jarmilu Jedličkovou. První občanský sňatek na úřadě měla 6. února vdova Milada Novotná, roz. Mikulášková, která dostala při této příležitosti od MNV darem dětský kočárek. Místnost pro úřední sňatky byla upravena z kabinetu hasičského sboru, později k tomu účelu upravena místnost v bývalém zámku.

Dne 1. března, jako v celé zemi, bylo i u nás, provedeno sčítání lidu, jehož výsledek byl úředním tajemstvím. Dle vydaných potravinových lístků bylo v Budišově na počátku roku 1121 osob a na konci roku 1104 osob.

V červnu byla provedena reorganizace MNV Budišov. Stalo se tak na schůzi 15. června a ustavení MNV konalo se 17. června za předsednictví předsedy ONV p. Honse. Výbor byl rozšířen na 24 členů.

Do MNV byli zvoleni:

Za stranu komunistickou: Josef Zelinka, řed. stř. školy – ve funkci předsedy, Alois Dítě, dělník, Valentin Suchánek, stolař, dělník, Josef Průša, domkař z Mihoukovic, Antonín Veselý, obv. dozorce ZME, Josef Doležal, zahradník, Antonín Nováček, odb. uč. stř. šk., Jarmila Jedličková, úř. MNV, František Vít, lesní hajný, Cyril Nováček, domkař,

Marie Rybníčková, vedoucí drůbežárny, Josef Tesař, krejčí dělník a Emil Pospíšil, správce hospod. družstva,

za Nár. frontu: Frant. Zalaba, holič, Josef Ondráček, domkař z Mihoukovic, Jan David, stolař, Jan David, domkař, Jiří Doležal, kovář, děl., Karel Pavlíček, rolník, Václav Chalupa, přednosta stanice ČSD, A. Bechyňová, zaměst. prodejny JAS,

za ČSM: František Pavlas, obchodní příručí, Jan Hort, studující gymnásia a Alena Kolářová, studující.

Josef Zelinka

Práce na stavbě rozsáhlého komplexu budov nové střední školy v Budišově dostaly se v r. 1950 do konečného stádia. Velikou zásluhu v rychlejším postupu stavebních prací má předseda MNV Josef Zelinka, který věnoval značné úsilí stavbě střední školy. V r. 1950 bylo věnováno na dokončení stavby 12½ milionů Kč. V dubnu pracovali instalatéri na instalaci vodovodu a ústředního topení, v letních měsících položena střešní krytina. Koncem roku 1950 jsou všechny vnitřní práce dokončeny.

Učitelský sbor střední školy

Dne 1. 2. byl ustanoven na střední škole uč. Jos. Brabenec ze Šašovic, učitelka Loutvecká odešla na Humpolecko. Na začátku šk. r. 1950/51 působí na střední škole: Josef Zelinka, ředitel, Antonín Nováček, František Smrček, Boh. Benáček, Bedřich Kolář a Josef Špak. Dále vyučuje na střední škole: Vlasta Beránková, Al. Šindelková, Otílie Bednářová a Miloslava Pospíšilová-Zejdová.

Učitelský sbor národní školy

Na národní škole, která je opět školou pětiletou, působí: František Zejda, ředitel, Mořic Schäfer, Olga Honzová, Marie Davidová a Drahoslava Veselá.

Novostavby

Z novostaveb byl na městečku před Škarkovou kovárnou postaven prodejní domek družstva Jednota a domek pro sběrnou mléka. Soukromou investicí byla přestavba hostince Boh. Škody v č. 93, který zrušil živnost hostinskou a ponechává si vedení Masny.

Stánek zeleniny a sběrna mléka po letech

Doprava

Autobusová doprava je prováděna denním autobusem státním pro dělnictvo na trati Budišov – Nárameč – Trnava – Třebíč. V Budišově samém má koncesovanou dopravu nákladním autem Ladislav Kozlíček.

Autodoprava

Osobní auta vlastní: MUDr. František Míček, st. obvodní lékař, Karel Pavlas, obchod vedoucí Jednoty, Oldřich Kazda, vedoucí obch. Jednoty, Josef Černý, zámečnick, Emil Chmelíček a Jaroslav Souček vlastní menší nákladní auta.

Zakládání rybníků

U Topola byl zřízen nový rybník u silnice k Valdíkovu. Dále je v plánu vytvoření největšího rybníka v okolí, a to na Záponě. Děje se tak v rámci podpory rybníkářství dle pětiletého hospodářského plánu.

Primice novokněže

Dne 25. června konala se primice novokněže Josefa Klusáčka z Kundelova. První mši sloužil za asistence několika kněží na prostranství před farou. Kázání přednesl jeho profesor ThDr. Nováček, rodák z Mohelna.

Nový kříž na hřbitově

V neděli 8. října byl na hřbitově posvěcen nový kamenný kříž, který zhotovil kameník Kundela z Kamenné za 40 000 Kč.

Nový rybník, foto Ondřej Knoll

P. Josef Klusáček

Jaroslav Man

Budišovský revír honební

Budišovský revír honební byl členy spolku dobře obhospodařován, takže na konci roku mohl být vykázan tento celkový stav střelené zvěře: 6 srnců, 295 zajíců, 58 bažantů a 590 koroptví. Škodná zvěř byla hubena, vrány v zimě i otravnými prostředky. Myslivecká společnost, čítající 14 členů, zakoupila si pro odstřel srnců kulovnici.

V říjnu se nájemníci honebního revíru zřekli ve prospěch všech členů společnosti, a tím došlo k ustavení nové myslivecké společnosti za předsednictví uč. Josefa Špaka a mysliveckého hospodáře Josefa Doležala.

Neštěstí

Dne 28. října v poledních hodinách kroužil naposledy nad rodným Budišovem poručík letectva Jaroslav Man z č. 41. Při svém dalším letu do Košic narazil za mlhy na horský masiv u Plešic na Slovensku a zabil se. Byl stár 24 let a jeho pohřeb se všemi vojenskými poctami konal se v Budišově dne 3. listopadu za velké účasti občanů. Za těl. jednotu Sokol se s ním rozloučil starosta Sokola František Zejda.

Dne 31. října zabil se v nákladním autu na Brdčích (u Hastrmánku) inž. Vyskočil z Opatova, který vedl stavbu kanalisace v Budišově a Hodově. Neštěstí stalo se v témže místě, kde se zabili dva občané z Hodova při automobilové srážce r. 1941.

Počet domácích zvířat

koní	64
krav	192
prasat	591
koz	147
slepíc	2816
hus	70

Včelařů v r. 1950 bylo 19 a 125 včelstev.

Silvestrovské pásmo

Dne 31. prosince pořádalo ČSM veselé silvestrovské pásmo. Zároveň se s úspěchem představil mladý jazzový orchestr ČSM, vedený Ing. Jiřím Škarkem. Jeden saxofon byl zakoupen ze sokolské pokladny za 13 000 Kč

Z Budišovské kroniky 1924–1950 vypsál

Karel Pavlíček

Literatura: Internetová encyklopedie dějin Brna

Příloha Budišovského zpravodaje č. 1/2017

www.horacko.cz/budisov/zpravodaj

Samostatně neprodejné

Vydává: Úřad městyse Budišov, IČO 00289159, tel. 568 875 110, e-mail: obec@mestysbudisov

Redakce: Karel Pavlíček (e-mail karel_pavlicek@volny.cz, tel. 568 875 212),

Mgr. Jiří Horák.

Vyšlo v Budišově dne 1. 4. 2017

Technická realizace: Ing. Ladislav Dokulil

Tisk Tiskárna Charvát, Velké Meziříčí